

dosto višji in že tudi zavolj tega terdnejši od levega, ob katerem so le slabi okopi (šance); edina terdnjava je Giurgevo (Džurdževo).

14 terdnjav ali terdnih ograj je na turškem bregu postavljenih, katerih namen je braniti preláz sovražnika čez Donavo. Te terdnjave so: Oršova, Berza-Palanka *), Florentin, Vidin, Arčka-Palanka, Lom-Palanka, Džibra-Palanka, Orjava, Nikopolje, Svištov, Rustčuk, Turtukaj, Silistra in Rasova.

Pred Oršovo je Donava med sterne skalovite bregove stisnjena. Cesta med Serbskem in Bugarskem na eni, med Ogerskem in Vlaškom (Valahijo) na drugi strani, je na obeh bregovih iz skal izsekana. Na bugarski strani se vidi še vpis rimskega cesarja Trajana (98—117 l. po Krist.), ki je to cesto zidal. Ko se iz tega sotišja pride, se Donava razširi in mirniši poganja valove, in tam se dviguje na nekem otoku terdnjava Oršova. Dvé uri dalje, vstric vlaški vasi, Černec imenovani, se vidijo razvaline velikanskega Trajanovega mosta, ki je imel 20 obokov, ker tû je Donava čez 3000 čevljev široka.

Perva imenitna terdnjava, ktero na poti od Oršove narajmamo, je Vidin z 20.000 stanovavci, obdana s terdnim obzidjem, in nikdar še ne premagana od Rusov, kateri tudi v zadnji turško-rusovski vojski l. 1828 in 1829 višje gor na Donavi prišli niso.

Druga terdnjava je Nikopolje, teržno mesto, ki je bilo leta 1811 od Rusov popolnoma razdjano, se je pa spet popravilo. Turki so imeli nekdanj na uni strani brega mestice Turno; tukaj je imeniten kraj za prelaz čez Donavo, zato je Omer-paša popravil obzidje (palanko) in nove ograje naredil.

Desni breg Donave je sploh višji kakor levi, kar je veliko dobro za Turke; vendar so pa tudi na ti strani kraji, kjer je dolina širji in se Donava od visočin oddaljuje. Za to je od tod zaporedoma dosto terdnjav, sicer le srednje moči, vendar dosto močnih za prvo brambo in za ustavo armade, kadar je treba braniti preláz čez Donavo.

Če gremo ob Donavi naprej, zadenemo na mesto Svištov z obzidjem in stolpi in 10.000 stanovavci; l. 1811 so Rusi to mesto pokončali, kakor tudi terdnjavo Rustčuk, do ktere na daljnem potovanju pridemo. Rustčuk, s 30.000 stanovavci, je po novi sestavi popravljena in zdaj ena naj močnejših terdnjav poleg Donave.

Turtukaj, nasprot Vlaški vasi Oltenici, je prelaz čez Donavo, ki je že večkrat v Rusovskih rokah bil; tudi zdaj stoji pred njim velika armada. To mesto je za vojsko silno važno; svet je tukaj vès pripraven most na čolnih čez Donavo narediti, in ena pot pelje odtod v središče Bugarskega. Omer-paša je po evropskih inženirjih, katerih je v turški armadi dosto, dal iz Turtukaja močno terdnjavo narediti.

Ena naj močnejših terdnjav je Silistra; dost truda je v letu 1829 Rusom prizadajala, preden so se je polastili, in general Dibič, čeravno je že Varno imel, si vendar ni upal, nad Adrianopol udariti, dokler ni Silistre premagal. To pričuje, kako imenitne so Turkom terdnjave ob Donavi; ž njimi so Turki leta 1828 in 1829 skoz 12 mescov Ruse v precepu imeli.

Rasova je za tem bližnji kraj, kjer pa zavolj močvirja na levem bregu čez Donavo ni moč z armado iti.

Od Rasove doli je pa bugarska okrajna (Dobrudža) brez terdnjav, naj bližja Hirsova je še nekaj vredna; Mačin (vstric Brajle), Izačka in Tulča pa niso nič vredne in se nemorejo nikakor primerjati nasproti ležečim terdnjavam: Kilia, Ismail in Reni v Besa-

rabii, Galaču v Moldavi in Brajli v Valahii; močirna pa rodovitna Dobrudža, v kateri se velike čede bivolvov pasejo, pade tedaj prav lahko, kakor v zadnji vojski, Rusom v pest.

To je svet poleg struge, kjer po Turškem Donava teče; od zad stojé balkanske gore, čez ktere se pa ne more v dolino Marico in od tod v Adrianopol in iz Adrianopla v Carigrad (Constantinopol) priti, dokler niste bile terdnjavi Šumla (Šumen) in Varna premagane bile.

Šumla (turško Chemni) pod Balkanom in kakih 120 ur od Carigrada, kjer ima turški vojskovodja Omer-paša svojo glavno taborišče, je že po svoji legi takošna terdnjava, da je noben sovražnik skor premagati ni v stanu, zato jo imenujeje „turške Thermopyle“. To mesto z blizo 50.000 stanovavci, ktero berda balkanskih gor obdajajo in je scer še z grabnom in nasipom obdano, stoji v sredi sila velike ograjene planjave na prav zdravem kraji in je pol milje široko in blizo milje dolgo; v nji zamore velika armada z vso opravo tako varno stanovati, da je ne ena bomba ne zadene. Ti terdnjavi pa še verh vsega tega tudi na dobro pride, da je lega njena tako zdrava memo sila nezdravih krajev, ki nižje v dolini poleg Donave in Pruta ležé.

Varna je med lukami in kupčijskimi mesti na bugarskem primorji naj imenitnejši, šteje 13.000 prebivavcov in je tudi močna terdnjava.

Ker so Turki že na več krajih čez Donavo v Valahijo šli, je Valahija ali Vlaško za zdej bojišče, zato bomo drugo pot kratek popis te dežele bravcem podali.

(Po Triest. Zeit.)

Novičar iz slavenskih krajev.

Iz Gradca. Iz tistih 12.000 fl., ki se bojo iz denarja Štaj. hranilnice v 6 letih razdelili med posebno pridne posle na Štajerskem (glej Novice list 88.), se bo po oglasu „Wochenblatt der st. L. W.“ vsako leto napravilo 100 daril po 20 fl., ktere se bojo ob godu presv. cesarja 18. augusta v ličnih hranilničnih bukvicah z nadpisom „v hvaležni spomin srečne otetbe Njih vel. Franc-Jozefa I. iz smertne nevarnosti in v spoznavo in darilo pridnosti, lepe obnaše in zvestobe“ slovesno delile. Posli, ki želé tak dar dobiti, se morajo vsako leto zadnji čas do konca januarja oglasiti s prošnim pismom pri predstojniku kmetijske podružnice tistega kraja.

Xq. Iz Ormoža. (Konec.) Če je vreme tergatvo milo in jesenski čas prijazen, zares ni radosti čez bratvo; ščirica veselo popéva, kos, drozeg in drugi kritati prebivavci prostega neba, kateri radi pozobljejo kakošno jagodo v nogradu, delajo kratek čas. Vse je živo in veselo. Sosed obiskuje soseda in mnoge veselice se obhajajo med tem, ko potice in purani, grojzdeje in pečeni kostanj z novino (moštom) vred mizo težijo. To terpi do pozne noči. Konec kakor začetek vsacega dné naznanja strel, med katerim se razlegajo naj lepši slovenske pesmi, ki jih popévajo mlade tergavke, sosebno ako k suhi petici še kruha in verček vinca dobé. Zdaj je čas domú iti; odhod pa je dostikrat vreden, da bi ga malar izmalal: spredaj korači vincar kot vodnik z veliko svetilnico, za njim gazijske gospé in gospodične v škornjicah po blatu in si pomagajo z dolžimi koli v rokah naprej; marsikteri nožici pa, ki ni vajena tacega gaze-nja, spodletí, da se vsede v gréz. Smehú po taki nesreči ni konca ne kraja, dokler vesela družbica ne priroma domú.

Navadno se na večer vino prešati začnè. Popisal bi celo to opravilo, ker pa tak popis sega bolj v vino-rejo, omenim le, da delo to večidel celo noč terpi; de-

*) Palanka se pravi obzidje.

lavci med tem zakurijo, pekó konstanj in kvartajo. Da pa opravila ne zanemarjajo, čuje ali gospodar sam nad njimi ali pa njega namestnik, ki jih gostuje z vinom, puranom in gibanci, da gré prešanje veselejši od rok. Med tem pa se domača družina s povabljenimi gostovi kratkočasi s petjem, plesom in drugimi vesellicami. Tako tekó dnevi v poštenem veselju, dokler ni bratva končana, ki se pa rada za kake dni podaljša.

Konec bratve se gré ena družinica k drugi posloviti, in na veseli prihod drugo leto se spraznijo zadnji kozarci sladkega mošta. Potem se spravi vsa hišna roba spet skupej in se naloži na voz; kočije derdrajo spet domú; gorice potihnejo, ni ga viditi človeka več; le kak samotni lovec po njih lazi, ščirica omolkne in tudi drugi krlitati gosti se odtegnejo iz njih.

Pa komaj je tergatve konec, že se pripeljejo postavní kerčmarji in vinokupci iz gornjega Štajerja in Koroškega in včasih tudi iz Ljubljane, in nam odpeljejo žlahno kapljico, nam ostane podbranje s tropinami, iz katerih se vinski cvet žgè. Posestnik je scer vesel, ako s tem, kar skupi, zamore davšine poplačati, ali milo se stori človeku viditi, da od pridelka le celó malo ali nič ne doleti tistega, ki se je vkvarjal z delom.

Naš letošnji pridelk je obilen in dober, prodan pa še ni, ker kupce cena vedra po 10 do 12 fl. straši, da so se obrnili na Horvaško in Ogerško, kjer nek vedro po 4 do 5 fl. ponujajo. Al med tim in našim Lutomerškim vinom je velik razloček, tedaj se našim vinorejcom ni bati, da bi ga ne prodali, ker dobra kapljica se je še vselej lahko prodala. Natančnejši popis našega letošnjega pridelka bojo „Novice“ iz rok mojega prijatla iz Lutomera prejele.

Prišel sem letos k tergatvi tudi v Halose, to je, v nograde na desnem bregu Drave. Ker imajo pa te gorice, kakor značaj ljudstva, ki ondi biva, marsikaj posebnega in še dosihmal malo znanega, si prideržim to posebno in bolj natanko popisati.

Omenim poslednjič še nesreče, ki se je prigodila pri sv. Tomažu v naši okrajni. 30 let staro dekle, šivarica, napravlja za kosilo oginj na ognjišču, in ker jo v noge zebe, stopi na ognjišče in popihuje s kitičami oginj, ki se pa užgó in se ugasiti ne dajo, dokler ni nesrečnica skočila v mlako poleg hiše. — ali smod po životu je bil tak, da je reva v malo dnéh umerla vkljub vsi zdravniški pomoči.

Iz Gorice. Razstavo kmetijskega in obertnijskega blaga so 3. t. m. slovesno odperli vpríčo deželnega poglavarja grofa Wimpfen-a, gosp. knezo-škofa Lušina in več družih civilnih in vojaških častnikov.

Novičar iz mnogih krajev.

Gotovo je, da je nova vredba političnih in sodniških vradnij po vsih deželah našega cesarstva že dodelana. — V Monakovem (München) na Parskem bo prihodnje leto velika obertnijska razstava; zbornicam kupčijskim in obertnijskim je došel od c. k. ministerstva ukaz, tudi spodbadati fabrikante in obertnike austrijske k obili vdeležbi te razstave. — Višji vojaško poveljstvo je določilo, da za prvo polovico leta 1853—1854 se zamore mesečna klaja vojaških konj z nasteljo vred po sledeči ceni v dnarju odkupiti: v spodnji Austrii za 13 fl., v zgornji Austrii in Solno-graškem za 11 fl., na Štajarskem za 12 fl., na Tiroljskem za 15 fl., na Marskem, Šlezkem, Koroškem, Krajnskem, Primorskem, Horvaškem za 11 fl., na Českem za 10 fl., na Lombardsko-Beneškem za 13 fl., na Oger-

skem in Slavonskem za 9 fl., v Galiciji in Erdelii za 7 fl., v Banatu za 8 fl., v Dalmaciji za 16 fl. Iz te različne odkupne cene se da naj gotovši razsoditi zdajna cenovsa, sená in elame po mnogoverstnih deželah našega cesarstva. — Iz kupčijskega pisma smo zvedili za gotovo, da v Valahii velja vagán koruze 1 fl., ječmena clo le 27 krajc., — pa kaj, ker zavolj preplitve Donave se poprej ni moglo nič prepeljati, zdaj pa je vojska ondi vse zaperla. — Razglas rusovskega cara Nikolaja od 20. oktobra naznanja, da je prisiljen vojsko začeti zoper Turke, kateri z lepo nočejo spoštovati starih pogodb in terjanih pravic za staroverce v Turčii. 3. dan t. m. je car poslal ukaz vojskovodju Gorčakov-u, naj se začne vojska. Dosihmal še ni bilo slišati od velike vojske; Turki pa so na več krajih čez Donavo v Valahijo udarili; hude bitve so bile pri Oltenici, Kalarašu, Gjorgjevu, Kalafatu in Krajovi, v katerih so Turki večidel zmagali. Perva sreča užiga močno pogum v Turkih, ktere, kakor se zdaj za gotovo sliši, boste podpirale angležka in francozka vlada, če bo treba; vradni časniki francozki je na Nikolajev razglas očitno odgovoril, da ne Turki, ampak Rusi so prelomili pogodbe; angležke in francoske barke so 2. dan t. m. prijadrale v Carigradski kanal. Ker se rusovska vlada ne more zanašati na Vlahe in Moldavce, je nek zavoljo tega in ker ima tukaj velika vojska biti, 200.000 Rusov odločenih za te kraje, 200.000 pa v Azii, ker so, če je res, Rusi nek že tudi tepeni bili od Selim-pašata pri Batumu. Rusi imajo v Moldavi in Valahii sila revne staniša v kočah pod zemljo, in za kurjavo imajo le posušeni gnoj, pa še tega jim manjka. Iz teh krajev beži sila veliko družin čez austrijsko mejo, kjer jih, kar je moč, cesarske oblastniije prijazno sprejemajo. Po 22. dnevu t. m. se bo rusovska vlada polastila vsih turških bark, ki dosihmal niso odrinile iz rusovskih luk; barkam v vojski ne zapopadenih držav se pa ne bo nič zgodilo. Kupčija našega cesarstva s Turčijo, ki je vsako leto prerajtana na 67 milijonov fl., zavolj te vojske veliko škodo terpi. — Zares čudagerde reči se godé po svetu. V Kasel-u na Nemškem je te dni zavolj nekega prepira na očitni cesti neki grof pretepal ondašnjega prvega ministra tako, da je palico nad njim zlomil!! — Vremenski prerok iz Jolsve prerokuje do božiča lepo jasno vreme z merzlimi nočmi; dežja in snega bo malokterikrat, le naj višji gore bojo imele snežene kape; vozniki in popotni bojo veseli, mlinarji pa zavolj suše žalostni — kramljá prerok.

Hvala, komur hvala gré!

V cerkvi Marie Divice v Polji pod Ljubljano je gosp. Kurz-Goldenstein veliki oltar deloma znovega naredil, deloma pa prenaredil tako, da smejo farmani po pravici reči, da med cerkvami po deželi je njih oltar zdaj eden naj lepših. Če že pogled cele sostave bliščečega oltarja z lično malano novo podobo vnebovzvetja matere božje človeka živo razveseli, bodeš, kadar se tron kraljice nebeske odpre, nehoté zaklical: ah, to je lepo! Gosp. Goldenstein je veliko število različnih podob prav mojstersko zverstil okoli matere božje, nad katero se vidi sv. trojica, in je razdelil po dobrem prevdarku farbe njih tako primerno, da je pogled zares nebeski, kadar je tron razsvitljen od sončnega svita. Reči tedaj smemo, da je gosp. Goldenstein s tim delom se pravega mojstra skazal, kteremu bo vsak, ki gré lični oltar ogledavat, zasluženó hvalo dal. Rade jo pridnemu mojstru dajo tudi Novice.

Današnjemu listu

je pridjana 11. pola „občne zgodovine“.